

In pomnim očeta, kako je na tisti zaplati
žel in sejal — ne za vrabce, za šestero družine —
in kot ded v tem garanju postal cel divjak iz divjine,
tožil in jokal in stokal in bedaste klatil.

A ko legionarsko strašilo mu glavo je zmedlo,
da rad bi kot Hrabri bil stopil na ‚tir zgodovinski‘,
je vzdihal in kvasil, napil se v krčmi starinski
in ‚braniť šel Poljsko... Veš kam? V Kijev ga je privedlo.

Še ni jih bil trideset, a kaj, ko je vid tam izgubil,
vendar vas še troje je z materjo vašo zaplodil.
Janka, Reziko krivo, zadnjo je tebe zarodil
in slep vas je pestoval in na slepo vas ljubil.

In ti? Še kar na tistem koščku beračije?« —
Dvignila lepo je glavo, potem pa začela,
v očeh zgodovina ji, up sta žarela:
»Jaz sem — v Varšavi. Disertacijo pišem. Iz agrokemije.«

Prevedla Erna Muser

SREČNI MOZ

Leopold Suhodolčan

V delovni sobi se je počutil kot poskusni pilot v brezračnem prostoru. Bilo mu je, ko da je v sobi že vse od vekomaj: široka miza z oguljeno polivinilasto ploščo, nizka steklena omara z akti, svetla stola in še manjša miza, ki je stala v kotu samo zato, da soba ni zdrsnila iz ravnovesja. Vse stene so bile enako bele, vodja oddelka ni maral nobenih barvnih novosti, češ, barve posrkajo vso zbranost uslužbencev. Pokrajina, ki jo je videl skozi okno, je bila oguljena kulisa, izdelali so jo enkrat za vselej. Svetilka na cesti je bila nepremakljiva in nedosegljiva kot pilotu v preizkusni kabini grižljaj kruha, ki mu plava tik pred usti, a ga ne more prijeti. Sonce je natanko po voznem redu — zimskem in letnem — potovalo čez pokrajino, naročeni so bili oblaki, ki so ga kdaj pa kdaj prekrili, kakor tudi jesen, ki je znova prebarvala liste na drevesih, pri tem pa uporabila najbolj pisane barve, ki si jih je mogoče izmisliti, in je bilo tako že lani in prejšnja leta.

Na hodniku pred delovno sobo je bilo tiho. Za upravnim poslopjem se je oglašala lokomotiva tovarniške železnice. Po pisarnah so šele začeli z delom. Mirno so sedeli za pisalnimi mizami in s svežimi, jutranjimi lici prekličevali misli iz sanj na vsakodnevno delo. Telefoni so molčali, pričakovani dan je bil še zaviti v daljavo. Vedel je, da bo čez nekaj minut vstopil Slimnik, vodja oddelka. Nikoli še ni zamudil. Čudil se je samemu sebi, da trepeče v rahli vznemirjenosti, čeprav je vodja oddelka prihajal tako gotovo kot dan in noč in je sedel v sobi, ki je bila že od vekomaj. Pred njim je ležal zajeten dopis o varnosti pri delu, nekajkrat je že preletel uvodni odstavek, a ni dojel smisla. Zdelo se mu je, da so si besede na moč podobne, enako dolge, črke zgolj nepomembna znamenja. Zdaj si je pogladil lase z desno, pa spet z levo roko in pogledoval proti vratom, kdaj se bo premaknila zlizana kljuka.

In potem je vstopil natanko ob uri. Vstal je in ga pozdravil. Vodja oddelka je bil majhen, neznamenit mož. Nosil je nov jesenski plašč in temno baretko. Naredil je nekaj korakov k oknu, se narahlo zazibal na prstih, nekaj zamrmral, nato pa dejal, ne da bi ga pogledal:

»Torej ste že prebrali dopis o varnosti pri delu...«

Za hip je bil v zadregi. Le redko ga je vprašal, če je že opravil kako delo.

»Pravzaprav še nisem utegnil... Včeraj sem ves dan pripravljaval statistično poročilo o nezgodah po posameznih obratih...«

»Dobro... Dobro... Pričakujem, da ga boste prebrali do danes opoldne, ali ne, tovariš Vrhunc?«

Zaprlo mu je sapo. Prav danes me je doletelo, da me je poklical po imenu, je pomislil. To pomeni, da ni povsem zadovoljen z mano. Njegov jutranji obisk se bo bržčas zavlekel. Morebiti ga bo spet prišlo, da bi mi naredil lepo pridigo.

»Menil sem,« se je previdno oglasil, »zaradi dopisa se še ne mudi... Kolikor vem...«

Zdaj se je vodja oddelka obrnil proti njemu. Naslanjal se je s hrbtom na okno. Roke je čvrsto prekrižal na prsih. Bil je mož petdesetih let, z zdravim, koščnim obrazom in z drobnimi očmi, ki jim doslej še nihče ni dognal barve in ki niso poznale umika. Pod brado se mu je že nabirala častitljiva maščoba. Bil je malone brez obrvi. Kadar mu je pogledal v obraz, se je spomnil na kožico človeške ribice. Nihče v tovarni ga ni prekosil v točnosti in delovni zdržljivosti, nihče mu ni rad ugovarjal. Od ranega jutra do poznega večera se ni premaknil iz oddelka. Do sebe je bil neizprosno, resnobo za ves svet, humorist

le za svoje najbolj zaupne opravke. Družinskega življenja ni poznal. Žena mu je leto dni po poroki ušla z uslužbencem oddelka, edini otrok se je šolal na univerzi.

»Slišal sem, tovariš Vrhunc,« je rekel z zadržanim glasom in ga nepopustljivo iskal z očmi, »slišal sem, da vas je znova začela preganjati neumna ideja...«

Skomignil je z rameni in za hip povetil pogled. Čutil je rahlo zadovoljstvo, da je vodja oddelka omenil »neumno idejo«, hkrati pa se je bal, da z njim ne bi bilo vse v redu, kot želi vodja oddelka, pa je dejal samoobtožujoče:

»Še vedno mi prihaja na misel, da bi lahko izboljšali naša vrtalna kladiva, ne morem si pomagati...«

»Menda ste se včeraj celo pogovarjali o tem s tovarišem direktorjem...«

»Čisto po naključju sva začela govoriti,« se je opravičeval.

Vodja oddelka mu je spet pokazal hrbet. Videl je njegove roke, kratke prste, ki so se mu nemirno poigravali, in obraz v motni šipi. Po kratkem premolku je dejal:

»Moje mnenje vam je znano. Nihče ne bo naredil boljših kladiv, kot jih imamo... Vi pa najmanj... Tovariš Vrhunc, občutek imam, večkrat sem vam že rekel, da si samo domišljate, da bi lahko ustvarili nekaj novega...« Na pol se je zasukal k njemu, si popravil kravato, ki je sploh ni bilo treba popravljati, in nadaljeval: »Res, vsak si kdaj pa kdaj domišlja, da bi bil lahko ustvarjalec sveta. Kaj vse sem hotel narediti jaz, smešno, da takole govorim o sebi, a počnem to zavoljo vas, ki vas včasih obidejo neumne sanje... Hm, sanjaril sem o tem, kako bi usposobil vodo, da bi jo uporabljali namesto bencina (ali se niste nasmehnili?), samo žličko posebne kemikalije (in ta bi bila pravzaprav moj veliki izum!) bi dodali tisoč litrom navadne vode... In kaj mislite, koliko vode je na svetu! Ah res, neumne sanje. Hvala bogu, zdaj sem tako daleč, da vem, pri čem sem. Vedno bolj sem prepričan, da mi je človeštvo še hvaležno, da nisem uresničil svoje ideje, saj bi se najbrž utopilo v bencinu. Tovariš Vrhunc, še vedno pač tavate v meglici zanosa in vere v nekaj nemogočega, iz sanj zgrajenega. Pomagal vam bom, da boste to meglico dokončno pregnali. Mnogokrat človek dobro naredi, če ničesar ne naredi. Zdaj vas že poznam. Deset let že delate v mojem oddelku. Deset let vam že pomagam, da bi se rešili neumnih sanj. O, daleč sva že. Tako daleč, da sem zaradi vas že lahko ponosen nase. Vendar bova potrebovala še deset let, da boste docela ozdraveli...«

»Toda moj načrt za nova vrtalna kladiva je nekaj otipljivega, nekaj, kar bi se dalo uresničiti... Imeti bi moral le dovolj časa, nekoga, ki bi mi pomagal z razumevanjem...«

»V zmoti ste, v veliki zmoti...«

»Preveč dolgo že odlašam, vedno redkeje doživljam trenutek, ki nosi mojo idejo...«

Vodja oddelka je stisnil tanke ustnice, a premaknil se še ni.

»Če bi svojo zamisel res kdaj uresničili,« je spregovoril tiše, »sveta ne bi vrgli s tečajev... Einstein niste in Michelangelo tudi ne. A biti manj je samo grda prevara...«

Obtičala sta v mučnem molku. Osamljena jesenska muha je komaj slišno prefrčala sobo. Svetilka na cesti se je pogreznila še globlje v nepremakljivost.

Potem se je vodja oddelka znenada odtrgal od okna in dejal glasno:

»Rekla sva torej, da boste do opoldne prebrali dopis. Ob pol enih pridite k meni, da se bova pogovorila. Povedal vam bom nekaj svojih misli, nakar boste sestavili obširno poročilo o varnosti pri delu v naši tovarni... Lahko ga boste izdelali v treh tednih...«

»Da, ob pol enih pridem k vam...«

Z enakomernimi koraki je premeril sobo in se ustavil pri vratih. Poteze na njegovem obrazu so bile odločne, zlikane.

»In nato vas čaka letno statistično poročilo. Če boste pridni, ga boste končali do novega leta... In vem že zdaj, da boste pridni. Predlagal vas bom za posebno nagrado... Za vestnost in natančnost pri delu...«

Za vestnost in natančnost, vem, da boste pridni, za vestnost in natančnost, je ponavljal, ko je vodja oddelka zaprl vrata in so njegovi drobni koraki zamirali na hodniku. Že deset let mi tako govori, brez ovinkanja, kar naravnost v obraz me hvali kot prvošolčka. Zapičil se je v to mojo slabost, vedno znova me razoroži. Občutek imam, da se me tovariši v oddelku zavoljo tega že izogibajo. Zanje postajam popoln uslužbenec, nekdo, ki se s tem sam obsoja na osamljenost. Zjutraj prihajam točno ob uri, opoldne skočim le na obed in delam zatem pozno v noč, ne da bi si kdaj zaračunal nadure. Nikoli ne ugovarjam vodji oddelka, ne godrnjam, da je preveč dela. Moja statistična poročila služijo vedno za vzor drugim. Tovarna se postavlja z njimi pred drugimi tovarnami. Kadar delijo posebne nagrade, je na seznamu tudi moje ime.

In ko da se je nenadoma zbal, da vsega tega nekega dne ne bi bilo več, je sedel in začel brati uvod dopisa o varnosti pri delu, ki ga je

pripravila in natisnila svetovna organizacija. Polagoma so črke oživljale, besede so se razpostavile v stavke, ki so se že ubogljivo nabirali na meji njegove zavesti. Neizprosno so čakali, kdaj se bo v njem prestavila ročica in se bo povrnil v enakomerno, natančno in vestno delo. Spet bo pregnana misel na vrtalna kladiva, ki bi pomenila pravo revolucijo v industriji, kakor je prejšnji dan v zanosu dejal direktorju tovarne.

Tako je bilo že deset let. Kako vesel je bil, ko je dobil delo v veliki tovarni, ki je bila vzorno in sodobno urejena. Sošolci so mu zavidali. Ko se je poročil, je potreboval denar, mnogo denarja. Tudi stanovanje so mu precej ponudili. Misel na novo vrtalno kladivo je prva leta skrival pred vsemi, čeprav ga je spremljala povsod. Čakal je na ugoden trenutek, ko si bo z dobro službo uredil družino. Zdaj misli samo na družino, so ga izkušeno učili starši in tašča, seveda. Pa se je misel začela utapljati v njegovem vsakodnevnem delu, v vestnosti in natančnosti, v statistiki. Začel jo je reševati, zavestno in z obupom. Vseeno se mu je oddaljila, da je sam ni več poznal. Zdelo se mu je, da rešuje nekaj, česar nikoli ni imel. Povrhu vsega ga je preganjala še zahrbtna misel, da ne bo dolgo živel in da ne sme več odlašati. Tako je v vročični naglici izdelal načrt za novo zaščitno masko, ki bi jo delavci uporabljali pri visokih pečeh. Vendar se je z masko malone osmešil, sprejeli so jo z omalovaževanjem, kar ga je najbolj bolelo, in tudi starši in tašča so mu naredili čedno pridigo. Znova se je zaprl v svojo sobo in tuhtal, kako bi rešil misel, ki je nekoč živela v središču njegove zavesti, a vse zaman. Ni se mogel več prebiti iz otopelosti, povsod lepa praznina, tesni brezračni prostor, nobene izvirne misli več, le velik, čisto nov okvir okrog te lepe praznine, okvir, ki je narejen vestno in posebno natančno in ki ne dopušča nobenih popravkov več. Potem se je spet umiril, hodil brez ugovora po okviru vestnosti in natančnosti, sestavljal mesece in mesece statistična poročila o vsem, kar je dandanes še mogoče spraviti v statistiko, in preživljal drobni, črvičasti strah, da ne bi mogel preživljati družine, če bi ravnal kako drugače. Ob večerih je sedel na sejah odborov: ob ponedeljskih nogometnega društva, ob torkih društva prijateljev mladine, ob sredah obratnega delavskega sveta, ob četrtskih stanovanjske skupnosti, ob petkih telovadnega društva, ustaljeni spored, neizčrpni dnevni redi, isti obrazi.

Do opoldne je obširni dopis prebral, nekatera poglavja tudi večkrat. V beležnico si je zapisal nekaj misli in podatkov, ki bi jih lahko uporabil tudi v svojem poročilu. Ko pa je ob pol enih odšel k vodji oddelka, je pustil beležnico na mizi. Vodja oddelka ni maral, da bi

pred njim velikopotezno razpredal lastne misli. Vse po vrsti bi ovrgel kot nepomembne ali premalo dokazane. Naposled je poročila le sestavljal po svoje, vodja oddelka jih je podpisal, ne da bi znova prebral eno samo besedo.

Po obedu je delal pozno v noč in tako potem še štirinajst dni. Z vodjem oddelka sta vsako jutro spregovorila le nekaj vsakdanjih besed.

Po opravljenem delu je bil poln statističnih podatkov, številčnih primerjav in dokazov, hkrati pa je čutil bolešno praznino. Celo uro je nepremično strmel v belo pobeljeno steno nasproti pisalne mize. Imel je občutek, da je opravil veliko delo in da tako rekoč ni opravil ničesar.

Oblekel se je in se odpravil domov. Ni se bil še odločil, če se bo po obedu vrnil. Zavil je po hodniku in se znenada nehote ustavil pred risalnico. Ne da bi se zavedal kretnje, je počasi odprl vrata. V risalnici ni bilo nikogar. Nekaj velikih risalnih desk je stalo na ozkih nogah. S stropa so visele rumene, skodelaste svetilke. Zaprl je vrata za sabo in se sprehodil od deske do deske. Pri vsaki se je ustavil in se za hip zastrmel v nedodelan načrt za nov izdelek, na katerega je že čakal boter v statističnem oddelku. Na zadnji deski pri oknu je bil pritrjen prazen list.

Zamaknjeno je obstal.

Zdaj je že nekaj let od tega, ko se je zadnjič dotaknil risalne deske. V tehnični šoli so mu nenehoma dopovedovali, da sama ideja še nič ne pomeni, da se je treba temeljito naučiti, kako svojo zamisel najuspešneje spravimo na papir. Ure in ure so merili, narisovali črte, jih prenašali z enega konca lista na drugega ter jih razporejali po sto let starih pravilih. Paziti so morali, da robov listov nihče ni zavihal s komolcem in da je bil svinčnik ošiljen, kot je to že od nekdaj zapisano. In ko je nato po končani šoli prišel v tovarno, ga v risalnici niso potrebovali. V tolažbo je dobil boljše delovno mesto, so rekli. Potem še nekaj let zanj ni bilo prostora. Končno ni imel več moči, da bi se vrnil v risalnico, saj je postal pravi strokovnjak v drugem oddelku.

V žlebičku pod risalno desko je zagledal lepo ošiljen svinčnik. Nehote je pomislil na izurjeno roko, ki ga je uporabljala. Vzel ga je v roko in se zastrmel v prazni risalni list. Skušal se je zbrati, da bi priklical zamisel, ki mu je nekoč pomenila vse. Toda v njem se je raztezala praznina, polna natančnosti in urejenosti, polna golih, plazečih se misli, zaman se je trudil, da bi jo zdrobil na kose. Oziral se je po prostoru, po predmetih, ko da se je njegova zamisel skrila vanje. Začel

je trepetati po vsem telesu, ni se mogel otresti praznine, da bi poiskal pravo, enkratno misel. Ko da je nikoli ni bilo. Ko da je nikoli več ne bo. Ko da se mu nevidna posmehuje. Ko da ga nedosegljiva objokuje. Roka je bila pripravljena, svinčnik ošiljen, risalni list prazen.

Odložil je svinčnik v žlebiček, si obrisal potno čelo, se odtrgal od deske in po prstih naglo odšel iz risalnice. Korak mu je bil boječe neslišen. V sencih je začutil topo bolečino.

Bil je samo odmev. Zdaj ga ni več, je pomislil. Ko bom jutri spet zavil po hodniku mimo risalnice, bom mislil na letno statistično poročilo.

Zaželel si je sprehoda kot kadilec, ki si že dolgo ni prižgal cigarete. Plaha želja se mu je porodila nenadoma, a ni zmedla njegove vsakdanje poti do doma. Delavci in uslužbenci so se že porazgubili po ozkih ulicah. Naproti so mu prihajali učenci, brbljajoč so odhajali na obvezen poučni izlet. Spomnil se je, da bi moral ob petih na izredno sejo društva prijateljev mladine. Ko je hčerka začela hoditi v šolo, so ga precej poiskali in ga slovesno vpisali med prijatelje mladine. Na odborovih sejah je vzbujal posebno pozornost, ker je bil edini moški. Razen tega je bil ponedeljek, ko je ob sedmih v Domu železarjev razgovor odbornikov in navijačev o nedeljskih športnih novicah. Sicer pa je domače nogometno moštvo že sedmič zapovrstjo zgubilo tekmo na domačem igrišču in bo tako izguba že sedmič zapovrstjo moreče visela nad ponedeljkovim razgovorom.

Pri obedu je molčal, mislil je na sprehod. Časnik je ležal zložen poleg njega na mizi. Ženi molk ni bil po volji, pa je rekla:

»Peter, saj me sploh ne poslušáš... Še včeraj sem brala, da moramo med obedom pozabiti na vse, na skrbi v službi in na svetovne dogodke, saj hrano drugače premalo prežvečimo, želodec mora opraviti še enkrat težje delo, česar pa polagoma ne zmore več, popusti raku, še tega bi bilo treba...«

»Tinca, saj ne mislim na službo,« je odgovoril prijazno.

»Na kaj drugega pa nimaš misliti!« je pribila. »Kaj pa ti je potem?!«

Tudi Tinca, moja skrbna žena, je pravkar pritekla iz službe, je pomislil. Mimogrede je pobrala fanta v vrtcu in prinesla obed iz menze. Hčerka se je sama vrnila iz šole. Zdaj čakava, kdaj bosta otroka pretrgala enakomerno prizvanjanje žlic. Včeraj si je Tinček spretno pomazal srajčko s paradižnikovo omako. Tinca je vzkipela, udarila po roki Petro, ki je bila kriva samo zato, ker je bila tri leta starejša.

Začela se je jokati, kot bi jo deval iz kože, zavoljo krivice, seveda, in je zajokal tudi Tinček, njen bratec, ki se mu je že razvijal občutek sočutja do tistega, ki se mu zgodi krivica. Tako je dvoglasno petje naznanilo opoldanski mir. Predvčerajšnjim je sedla Petra k mizi z umazanimi rokami. Bilo je dovolj za uvod v opoldansko razpoloženje. Danes pa gre obed že h kraju, si je dejal, a kaže, da bo minil brez običajnega prizvoka. Otroka obedujeta, ko da sta pohlevna, lačna gosta. To ne bo dobro. Že čutim, da mi obed ne tekne prav. Želodec je najzvestejši služabnik železnega reda.

»Greš po obedu spet v tovarno?« je vprašala in mašila Tinčku v usta solato v skrbi, da bi dobil otrok dovolj vitaminov.

Navadno ji je odgovoril: »Saj veš, Tinca, da še nisem končal poročila o delu komisije za varnost pri delu...« Tokrat pa ji je rekel: »Ne. Danes ne pojdem.«

»No, hvala bogu, boš vsaj enkrat doma,« se je razveselila žena. »Bom šla lahko k frizerju. Saj boš pazil na otroka, a ne...«

Pogledala se je v ogledalo in si z roko popravila lase.

Že je menil, da ji je odgovoril: »Dobro, Tinca, bom pa pazil.« V resnici pa ji je dejal: »Popoldne moram na izredno sejo društva prijateljev mladine...«

»Oh!« je vzdihnila. »Kaj res ne moreš biti nikoli več doma, res ne,« je razočarano ponavljala, navsezadnje pa se je vdano predala. Prva leta zakona je bolj odločno in samozavestno ugovarjala, je pomislil. Bila je visoka, še vedno vitka, še vedno z drobnimi rokami. Goste, črne lase si je zavezovala v močno kepo. Zdaj bo pomila posodo, nato bo šivala za otroke in čistila stanovanje, sesalnik ji bo brnel v ušesih še potem, ko ga bo že ustavila, vse zelo skrbno, kar navadno ne počno žene z obrazom lepotice, če odmislim drobne gube ob očeh, ki sta jih ji zarezala otroka. Mogoče bo staknila še pol ure za klepet s sosedo o tem, kako se je pred dnevi ustrelil mlad fant v sobi lepe učiteljice. Toda navadno tudi pogovori s sosedo odpadejo. Dandanes se mladi fantje ne streljajo več tako pogosto zaradi lepih oči učiteljic.

Sprehod ji je zamolčal, ker se mu ni zdelo vredno, da bi ga ji omenjal. Tudi tega, da se mora ob jutrih obriti, ji ne pove. In prav zato, ker ga ji je zamolčal, je videl v njem bledikavo privlačnost.

Ni mu bilo žal, da je oblekel plašč. Hladen veter se je plazil po prašnih cestah, spet je obveljala stara resnica, da ima november več besede kot sonce in več kot ljudje. Glej, saj je na vrhovih že sneg, se je nasmehnil začudeno. Iz moje delovne sobe ga ni videti.

Mogoče si je tudi Tinca že kdaj zaželela nenadnega sprehoda, se je vprašal. Res, saj si tega niti ne utegneva več zaupati. Najbrž tudi ona ni opazila, da je na bližnjih vrhovih že sneg. Zjutraj v zadnjem trenutku steče čez cesto na avtobus in se odpelje v službo. Tam izračunava dohodke, izdatke, seštevava na računski stroj, osem ur. Ko se opoldne vrača, mora še brž po otroka in po obed. In če gremo ob nedeljah popoldne na izprehod, spada to v ustaljeni družinski red, bojimo se vetra, ki zavija po cestah, in obtožujemo pusti november.

Ustavil se je na vzpetini za naseljem in se ozrl na mestece. Strehe so bile motne, otožne, drevje oskubeno, ceste skoro prazne. Samo kdaj pa kdaj je mimo tovarne pripeljal težak tovornjak in dvignil s ceste črnkasti, novembrski prah. Iz železarniških dimnikov se je valil rdečkasto rumen dim, bil je edina svetloba, ki jo je dan privoščil mestu.

»Dober dan, tovariš Vrhunc,« ga je nekdo polglasno ogovoril. »Kam ste se zagledali?«

Obrnil se je, nato pa rekel kar tako: »V dim...«

»V dim, hm,« se je nasmehnila.

Stala je ob poti, na pol obrnjena k njemu, in mu gledala v oči. Z desno roko se je igrala z vejo na drevesu. Pod rdečim plaščem se ji je svetlikala obleka. Kostanjeve lase si je počesala v modno krizantemo.

»Kam pa greš, Irma?« je vprašal in s podsmehom pomislil: Samo zagrenjen pesnik jo je lahko postavil v ta pusti dan.

»Na šolski ples,« je rekla nagajivo. »Hm, v Dom železarjev nas ne pustijo, tudi nas osmošolcev ne. Potem smo tako dolgo nadlegovali ravnatelja, da so nam dovolili v šoli. Profesor Kep bo že prišel, a to nas ne bo motilo.«

»Kdaj pa se začne?«

»Ob sedmih... Sicer je šele pet. Toda nisem mogla več čakati doma. Do večera bi lahko mamó še kaj pičilo, pa me ne bi pustila. Oblekla sem se in zdaj grem k Evi. Nekaj se kuja, pravi, da nima plesne obleke... Glejte, še čevlje nosim s sabo, tu v torbici. Kakšni pa bi bili, preden bi prišla do šole...«

Nenadoma je utihnila, njen pojoči glas pa je še zvenel v zraku. Bil je sladkobni odmev nečesa nenavadnega, daljnega. Počutil se je spet kot dijak, ko je z resnim obrazom igral neresne vloge v dramskem krožku. Zagledala se je v dolino, v visoke dimnike železarne, v svetli, rdečkasti oblak... Potem je stegnila roko, nenavadno vitko roko, s tankimi, dolgimi prsti, do komolca ji je smuknila iz širokega rokava.

»Glejte. Iz dimnika se je začel valiti črn dim,« je rekla in oči so se ji zasvetile v otožnem začudenju.

Ozrl se je za njeno roko. Nad železarno je plavala samo še krpica rdečkastega dima, prozorna, razcefrana krpica, ki jo je veter nesel proč od dimnikov, za njo pa se je stegoval gost, črn dim.

Videl ji je v obraz. Snežno bel je bil. Tako so temne oči še pridobile na mehkobi. Svetli, rdečkasti dim je pripotoval mimo njenega obraza, pustil na njem svetlo senco, nato pa se polagoma oddaljil in se razpršil v nič.

»Ni ga več,« je dahnila in povabila roko.

»Ni ga več,« je ponovil za njo in se z boleznim olajšanjem pogrezal v mehkobni, petošolski prizvok njunega srečanja.

Nad mestom je zdaj vladal črni dim, naredil je veliko krivuljo, kot bi se v zraku zvijala dolga kača brez glave, svetloba je usahnila v njenih očeh, ki jih ni bilo več, počakala bo na noč.

»Dalje moram, res,« je rekla. »Pa zbogom...«

»Zbogom... Pravzaprav...«

Že je stekla po poti. V mesto.

Tisti trenutek se je domislil, da bi jo lahko pospremil, saj mora tako že domov, sprehoda je konec.

Pognal se je za njo.

Toda bila je dosti hitrejša. Preskakovala je kamenje lahkotno kot srna, se kdaj pa kdaj ujela za vejo, da se ji je izpod plašča zasvetlikala obleka. In je že ni bilo več.

Za hip se je ustavil.

Ko da se je pogreznila v tla, je pomislil, ko da se je zavila v poslednji razcefrani kos rdečkastega dima in se z njim razpršila v nič, ko da je mehkobni prizvok njunega srečanja šele z njenim nenadnim odhodom dobil pravo barvo.

Hodil je korakoma. Pot pred njim je bila prazna. Nikogar ni srečaval. Najbrž je zavila s poti, stekla po bližnjici in zginila med hišami, si je dopovedoval.

Naslednji trenutek pa ga je obšla misel: Mogoče je sploh nisem srečal. Mogoče sploh nisem videl nad našim mestom svetlega, rdečkastega dima. Mogoče sploh nisem bil na sprehodu. Še zdaj sedim v svoji delovni sobi kot vse popoldneve, s suhljatimi statističnimi podatki in umorjenimi papirji. Mogoče sem na izredni seji društva prijateljev mladine, pravkar temeljito razpravljamo o dekletu, ki se ni moglo odreči poročenemu moškemu. Mogoče sem doma in poslušam Tinco, ki mi z očitkom v očeh pripoveduje, da so sosedovi kupili hladilnik, čeprav ga še postaviti nimajo kam.

Zdramil se je šele, ko je došel na široko cesto in ga je ogovoril znanec iz službe.

»Zdravo, Peter! Si bil na sestanku?«

»Ne, danes ne,« je rekel in se začudil samemu sebi, da res ni bil. »Pa ti?«

»K Lojzetu grem na tarok. Pa sem že pozen. Seja na stanovanjski skupnosti se je zavlekla. Tri ure smo delili stanovanja v hiši, ki jo bodo začeli graditi drugo leto... No zdravo, na svidenje!«

In že je bil mimo.

Ni pogledal za njim. Že naslednji trenutek je pozabil nanj. A bil mu je hvaležen za srečanje. S svojimi besedami ga je povrnil v vsakdanjost. Spet je v njem pravilno in enakomerno tiktakala resničnost, ki se je bila za nekaj trenutkov ustavila. Spet je slišal svoje korake. Nasmehnil se je srečanju z Irmo kot urednik, ki bere solzave stihe sivolasega pesnika. Misli so se mu povrnilo v pohvalno urejenost.

Le plaha, drobna želja v njem se je še pijano opotekala.

Ne, ne morem na njihov ples, je pomislil. Nosove bodo vzdignili, če bi nenadoma stopil v plesno dvorano. Zazdel bi se jim kot profesor Kep, ki bo moral po službeni dolžnosti bliskati z očmi po plesni dvorani, čeprav imam komaj trideset let. Pred dvanajstimi leti sem bil še sam na maturantskem plesu. A takrat nisem doživel srečanja pod svetlim, rdečkastim oblakom. Pa kaj, zdaj imam ženo, še zelo mlado ženo, dva otroka, rdečelična in zdrava, če pomislim, sodobno opremljeno stanovanje, dobro službo, hm.

Bolj pa se je bližal domu, bolj je bil odločen, da bo vendarle šel. Po otroško je bil vesel dejstva, da se je maloprej v njem za nekaj trenutkov ustavila resničnost. Vročično je začel poveličevati svojo drobno željo. Morebiti je plaha, pijana želja rešitev, si je govoril, je beg iz sive novembrske praznine. Morebiti se bom ob njej opijanil še sam.

Že na hodniku je zaklical:

»Lahko večerjam?«

»Kam pa spet greš?« je vprašala žena. Obraz ji je sijal v suhi toploti, ki so jo izparevale plošče električnega štedilnika.

»Ponedeljek je, saj veš.«

»Oh, saj te ne bi pogrešili, če te enkrat ne bi bilo. Razen tega so nogometaši tako spet zgubili.«

Morda me res ne bodo pogrešili, je pomislil. Samo domišljamo si, da smo nepogrešljivi.

»Krkec bo gotovo tudi tam. Vprašaj ga, če je že naredil plašč za Petro. Mrzlo je že. Ne more več brez plašča v šolo. Boš?«

»Bom,« je obljubil in pogledal Tinčka, ki se še zmenil ni za njegov prihod. Po kolenih se je podil okrog mize in vlekel za sabo reaktivno letalo.

Ko se je vrnil iz spalnice, je bila večerja že na mizi. Žena ga je pogledala.

»Preoblekel si se?« se je začudila.

»Eh, rokave imam že čisto oguljene, ne morem več tak v kavarno,« je mrmral, ne da bi jo pogledal.

Ko si je v kopalnici umival zobe, je zaklicala:

»Peter, in nikar ne pozabi vprašati za plašč!«

»Ne bom, ne bom pozabil...«

Slišal je še, kako je poklicala otroka od igre. Ukaz je morala nekajkrat ponoviti. Zdaj ju bo slekla, najprej Tinčka, mlajši je in bolj zaspan, nato še Petro. Tudi umiti ju mora in počesati. Fantič mora vzeti še zdravila, vitamine, hm, kako se bo mučila z njim, preden mu bo spravila žličko v usta, pa še tablete za zobno gnilobo. Nato bo morala še posedeti pri njima, jima odgovarjati na navzkrižna vprašanja ali pa jima povedati pravljico o kraljeviču z dobrim srcem, ki je nekoč živel v daljni deželi...

Mogoče je tudi Tinca nocoj videla skozi okno svetli, rdečkasti oblak dima, ki se je nepričakovano zmuznil iz visokega železarniškega dimnika in se nato zlil z nebom, je hipoma pomislil. Tako se mi je zadelo, ko da sem maloprej videl v njenih očeh njegov odsev.

Z negotovimi koraki se je odpravil po stopnicah.

Ustavil se je pod kostanji in se zagledal v visoko, belo stavbo. Sence dreves so ji potuhnjeno lezle skozi okna. Pritličje je bilo razsvetljeno, svetloba mu je padala prav pred noge. Slišal je poskočno glasbo, ko da se duši v podzemlju. Skozi velika, steklena vrata pa sta pritekla fant in dekle. Glasno sta se smejala in se držala za roke. Skril se je za deblo. Fant in dekle sta razigrano stekla čez dvorišče, ko da plešeta dalje, beli pesek je prijetno zaškripal, nato pa sta se vrnila skozi vrata.

Muzikantje so utihnili, podzemlje se je mehko pogreznilo vase, večer se je oddahnil.

Stopil je izza debela, se napotil čez dvorišče in zatem po stopnicah v prizemlje. Na razsvetljenem hodniku je za hip postal. Na zidovih so sloneli razgreti plesalci in se pogovarjali s plesalkami. Svečanost je bila na njihovih oblekah, na počesanih laseh, na nemirnih rokah, v

njihovih pogledih in govoru. Niso ga opazili. Stal je v senci širokega stebra in se ni premaknil.

Iz plesne dvorane je znova bušnila glasba. Vesela, neugnana, vrtajoča. Plesalci so stekli v dvorano, se na mah predali ritmu, ko da malokar sploh niso počivali. Ostal je sam, na mrzlem stebru je slonel in je zrl v vrata, roke je potisnil globoko v žepe plašča. Bil je droban v obraz, s trudno bledico, lasje so mu zdrsnili na čelo, ni si jih popravil. Za hip je pozabil nase, pa tudi na plesalce ni mislil, bližina in daljava sta se zlili v njem v novo, motno podobo.

Počasi se je približal vratom. Tam je stalo še nekaj plesalcev, ki so brez besed strmeli v dvorano. Gotovo so med njimi tudi taki, ki nocoj sploh ne bodo plesali, je pomislil. Pomaknil se jim je za hrbet. Dobro je videl po vsej telovadnici, ki so jo za ta večer spremenili v najčudovitejšo plesno dvorano, čeprav niso premaknili niti enega predmeta.

Bili so tu oni, ona in on, on in ona, glasba.

Precej jo je ugledal. Bila je edina v svetli obleki. Vrtela se je z dolgim, suhim fantom, s pričakovanjem v očeh mu je gledala v obraz. Plesala sta valček.

Zazdelo se mu je, da se vrti z njima, ne, zdaj samo še z njo. Vsi drugi so neslišno utonili nekje daleč za njima. Poje jima zadušena trobenta.

»Tovariš Vrhunc, ne prehitro,« mu reče zasoplo in se z robčkom dotakne svojega razgretenga vratu. »Sem slaba plesalka...«

»Ne boj se,« ji odgovori.

»Paziti moram na čevlje, veste, tovariš Vrhunc, mama mi je za-
bičala, samo te imam... In na obleko moram paziti...«

»In na svoje oči moraš paziti...«

»Oh, tovariš Vrhunc...«

»Prosim, reci mi Peter...«

»Tako vljudni ste nocoj, Peter,« ga pogleda začudeno in roka ji
trudna omahne, »plešete z mano kot mladenič, oh, kaj govorim, saj še
niste stari, gotovo nimate več kot trideset... Velikokrat sem vas sre-
čala, kako ste hiteli v tovarno, z aktovko v roki, vedno ste bili tako
zamišljeni, blede, zaskrbljeni, resni... Gotovo imate dosti dela, sem
si mislila...«

»Ej Irma, tako je pač, da je treba vsakega prvega prinesiti domov
denar za hrano, za obroke, za električno, nič ne pomaga. Človek mora
biti vsak dan ob šestih v službi, točno ob šestih, ne sme misliti nase,
no, boš videla, ko boš maturirala in odšla v svojo prvo službo...«

»In potem bom dobila zamišljenega in resnega moža, pa dva otroka,« je neugnana.

»Morebiti bo to zelo kmalu,« ji reče.

Nekdo mu je stopil na nogo. Predramil se je.

Valček je izzvenel. Irma je pohitela s plesalcem v svoj kot in sedla.

Potuhnil se je še bolj, sedel na stol, ki je stal poleg njega prazen, a ni opazil, kako so nekateri plesalci radovedno pogledovali k njemu.

Naj se ji pokažem, je pomislil. Stopim na sredo dvorane, razprostem roke in zakličem: Irma, tu sem, kaj me ne vidiš?

Hm, osmešil bi se, se je nasmehnil. Vsi bi buljili v naju, Irma bi sramežljivo povešala oči. Glejte, že zdaj za poročenimi gleda, bi ji ponagajali. In profesor Kep, ki se kot paznik v parku sprehaja sem in tja po dvorani, bi prihitel k meni, me s pedagoško bolečino v srcu potrepjal po rami in mi poltihu dejal: »Tovariš Vrhunc, oprostite, toda tu je dijaški ples...«

Saj res, je pomislil. Trideset let že imam. Star sem že. Zelo star in truden.

Muzikantje so spet zaigrali. Rdečelasi bobnar je užival v svoji bobneči, vrtoglavi spretnosti, ponosno je zrl po plesišču. Trobentač se je zvijal kot slaba barska plesalka. Plesalci so planili s svojih sedežev in se zapodili k izvoljenkam. Videl je Irmo, ki je še vedno stala sama. Spreletel ga je občutek, da bi se ji vendarle prikazal. Saj ga čaka, naskrivoma ga vabi. Suhi dolgin sploh ni njen edini plesalec. Komaj pa je naredil korak, se ji je že priklonil prejšnji plesalec. Nekaj ji je šepnil v uho, Irma se je glasno zasmejala, nato pa sta švignila po parketu.

Sedel je in se trudil, da ga ne bi opazila. Da ga ne bi opazil nihče.

Irmo poznam samo tako. Do danes bi jo lahko sprejel v statistično poročilo o zaposlenih ženah v naši tovarni, ne da bi trenil z očesom. Tihec, njen oče, dela v našem oddelku. Pogosto ostaja po ves dan v tovarni. Obed mu prinaša žena ali Irma. Nekoč sva bila prijatelja. Zbližala sva se že prvo leto, ko sem nastopil službo v oddelku, čeprav je bil dosti starejši od mene. Vedno sva našla toliko časa, da sva se pogovorila o najinih skritih željah, pa o skrbeh. Že lani pa je opustil ponedeljkove pogovore v kavarni, nedeljske sprehode z družino, še na sestanke ga ni več, če mu ne plačajo sejnine. Obsedla ga je želja, da si prihrani za avto. Vedno več jih je stalo pred tovarno, ni mogel brez prizadetosti mimo njih. Tako nima več časa zame. Ostalo nama je še samo to, da si včasih mimogrede pokimava v pozdrav. Vsak dan se

vidiva v oddelku, sediva skupaj na sejah, skupaj zagovarjava nove oblike dela v tovarni, a za pogovore o skritih željah se ne snideva več... Tudi doma je Tihec le še prehodni gost, toliko da še opozori ženo, naj varčuje, kolikor se da. Nekega dne, ko je Irma odšla, potem ko mu je prinesla obed, sem mu dejal: »Se že kaj bojiš za Irmo?« Tihec me je presenečeno pogledal, nato pa zamrmral: »Saj res... Velika je že. Letos hodi že v osmo...«

Tudi s Tinco sva bila osmošolca, ko sva se spoznala, je zdajci preskočil v svoje življenje. Bila je častitljivo opentljana ljubezen na prvi pogled. Brez vzponov in padcev, samo nekaj petošolskih očitkov je kanilo vanjo. Mlada sva se poročila. Še se me je držal duh po vojaški suknji. Starši niso nasprotovali, komaj so čakali, da so lahko priredili svatbo najstarejšemu sinu. Drug drugemu sva vzhičeno prisegla prvo in edino ljubezen. In govorila sva resnico. Postala sva par, ki bi ga lahko mimogrede natisnili kot vzorec v Naši ženi, in še sva tak par, vsi govore o tem s spoštovanjem, imava zdrave otroke, po želji fanta in deklico, stanovanje sva brez težave opremila, tudi hladilnik bova kupila še to pomlad, pa pralni stroj, imam dobro službo v železarni, dela je dovolj, opravljam ga v veliko zadovoljstvo predstojnikov, radi me vabijo v odbore društev, brž spoznajo, da ne znam odreči. Tudi Tinca še včasih pomisli na vrtalna kladiva, upa, da bi mi izum drago plačali in bi si potem lahko postavila lepo družinsko hišico pod gozdničem na koncu mesta. Pred hišo bi imela vrtiček z rožami in psa čuvaja.

Irma je plesala neumorno, dolgin ji je nenehoma zrl v oči. Trobentač in bobnar sta drvela v zamaknjenje.

Neopazno se je zmuznil skozi vrata.

Na dvorišču se je nenadoma ustavil.

Ali me ni nekdo poklical, je pomislil in se ozrl.

Irma? Povedali so ji, da sem bil v dvorani, pa je prihitela za mano.

Trepeta v pretrganem napevu.

»Nisem mislila, da boste prišli,« reče.

»Prišel sem...«

»In zdaj spet odhajate? Ne da bi plesali z mano? O veste kaj, tega mi ne boste storili... Čakala sem vas...«

»Čakala si me?«

»Res. Ni prav?« In nato: »Prosim, dajte mi roko, ne pokvarite mi večera, pojdite z mano...«

Ko se ga je dotaknila z roko, se je predramil.

Na vežnih vratih je stal profesor Kep. Glasno je zakašljajal.

Zavil je med kostanje. Bil je starejši in še bolj utrujen.

Bližal se je novemu stanovanjskemu naselju. Za njim so ostajale neumne sanje. Prišle so in zdaj jih ni več. Vsakdanje življenje ima že preveč spodobno in zdravo kožo, da bi me lahko okužile neumne sanje, je pomislil z blagohotnim nasmeškom. Prav bi bilo, če bi nekega dne statistično zabeležili, koliko ljudi v dvajsetem stoletju še ni prebolelo neumnih sanj, saj imamo vendar sodobna cepiva in sploh. Bilo mu je, ko da odhaja zjutraj v službo, z aktovko v roki, z malico v njej, žena mu jo vsak dan skrbno spravlja v polivinilasto vrečko. Slišal sem že, kako je sosed zaklical sosedu: Naravnajte uro, Vrhunc gre v službo! Vsak trenutek ga bo srečal knjigovodja Klanec in ga bo pozdravil: »O dobro jutro, tovariš Vrhunc, danes ste pa točni...« Vsak dan mu reče isto. In nato mu bo pripeljala naproti Kapitanka, ki s slepim konjem razvažá mleko, in ji bo rekel: »O dobro jutro, vsak dan mleko, kaj...«

Ustavil se je pred nedograjeno stolpnico. Pogledal je v deseto nadstropje, kjer je gorela velika svetilka, bila je v pomoč nočnemu čuvaju, ki ga je postavilo gradbeno podjetje. Pravkar je pridrsal iz stolpnice, postal na pragu, nato pa položil roke na hrbet in zavil za vogal.

Polagoma se je približal vratom pa se spet ustavil. Zemlja okrog stolpnice je bila še mrtva, oškropljena z apnom. V praznih stanovanjih je gospodarila noč, skozi okna brez šip se je plazila, ven in noter.

Povzpel se je po grobo izklesanih stopnicah, noga mu je previdno iskala trdno oporo, ograja je bila zbita iz neotesanih desk. Sprejel ga je duh po sveži malti, po apnu, po mokrem lesu.

V tretjem nadstropju se je ustavil in se zagledal skozi veliko okno brez šip. Odsev mestnih luči se je pomešal z dimom iz železarniških dimnikov in z meglo, ki jo je izdihavala reka. Onkraj železarne je odhajal s postaje zadnji večerni vlak. Na dvorišču pred stolpnico je stal čuvaj. Kazal mu je hrbet.

Zaželel si je še više.

Hočem videti, kako se vidi pot, po kateri vsak dan hodim v službo, iz desetega nadstropja, in kakšne so mestne luči, kadar ne sijejo blagohotno na nas. Hočem do svetilke v desetem nadstropju.

Pa se spomni. S Tinco vendar pričakujeva, da bova dobila stanovanje v tej stolpnici, ko bo dograjena. Želiva še lepše, bolj udobno stanovanje s centralno kurjavo. Tinca bi rada v tretje ali četrto nadstropje. Tako v sredino pač. Ne prenizko, ne previsoko. Kar prav bo, da si nocoj stolpnico malo ogledam. Sam sem, lahko vse natanko premislím.

Potem se ne ustavlja več, ko da se mu zelo mudi na vrh. Že je v petem, sedmem, osmem, devetem nadstropju.

In v desetem.

Naslonil se je na okensko polico. Šele zdaj začuti, da se je upehal, močno upehal. Moral se je odmakniti za korak od okna, da bi mu ne stisnilo prsi.

Še nikoli nisem gledal našega mesta sredi noči iz desetega nadstropja, je pomislil. Hiš skoro ne razločujem, zavite so v sivo odejo iz luči in megle. V železarni je že začela z delom nočna izmena, stroji neutrudno ropotajo, veliki žerjavi drsijo skozi dvorane.

Nobenega človeka ne vidim. Tudi čuvaj je nekam izginil. Dobrije spijo. Vsaj na videz. Ne verjamem, da so že plegli vsi, ki so se vrnili s popoldanske izmene. Umivajo še črni prah z obraza, večerjajo in se zadovoljni pogovarjajo z ženo o nepomembnih dnevnih novicah. In Irma se mogoče prav zdaj vrača s plesa s svojim velikim, suhim plesalcem. Še dolgo bosta slonela v veži hiše, v kateri Irma stanuje, šepetala bosta in se držala za roke.

V desetem nadstropju stolpnice je bilo mirno. Le veter, ki je vlekel z gore, je narahlo premikal svetilko. Visela je nad njim močna in široka. In ptic ni bilo nikjer.

Kaj se je doslej zgodilo v mojem življenju? Nič posebnega. Ko sem moral pred dnevi napisati življenjepis, sem mukoma spravil na list pet stavkov. Videl sem druge, ki so napisali cele romane. Ko se je vojna začela, mi je bilo dvanajst let, ko se je končala, šestnajst. Nobenega v naši družini niso zaprli, nobenega niso ubili. (Zavidam jim, ki so med vojno veliko doživeli, veliko trpeli, zdaj lahko žive od spominov.) Potem sem se šolal, nisem stradal ne prezebal, šlo je brez slabih ocen, nastopal sem z resnim obrazom v neresnih vlogah dijaške dramske družine. Nato sem dobil dobro službo, brez težave sem jo dobil, po enem letu sem se poročil, vsi so mi ženo zavidali, in zdaj že deseto leto hodim vsak dan v tovarno. Ob sobotah zvečer greva s Tinco v kino, če utegnem in če dobiva koga, ki nama popazi na otroka, za neresne vloge sem postal preresen, vsak dan preberem časnik (navadil sem se, da na prvi strani dokazujejo, da ne bo več vojne, na tretji pa imajo besedo preroki, čudaki in znanstveniki, ki zanesljivo sporočajo vsem ljudem na zemlji, naj se spokore, ker se bomo leta dva tisoč z vojno razpršili v prah), si redno umivam zobe, zjutraj, opoldne in zvečer z najboljšo slovensko zobno pasto Gibbs, se vsak dan obrijem, očistim čevlje in obleko (sploh ima takih opravkov natančen človek vedno dovolj), Tinca godrnja, če ni mogoče dobiti svežega masla, če se jajca preveč podraže, v našem mestu je še malo prometnih nesreč

(komaj vsak mesec se kdo ubije), poročena Ema že preveč pogosto spi z neporočenim Viktorjem, to že ni nič več novega, hja, novega, novega...

Nekaj bi bilo treba storiti, je nenadoma pomislil. Nekaj. Da bi se spet srečal s svojo idejo in bi zbežal z njo k risalni deski. Da bi se kdaj zmotil v statističnem poročilu. Da bi bilo spet nekaj novega.

Pogledal je navzdol skozi jašek za dvigalo. Bil je še prazen, temačno požrešen, poln pretrganih, progastih senc. Svetilka je visela nad njim, lahko je videl v globino. Čisto na dno ne. Tam je bila spet tema brez globine.

Nekaj bi bilo treba storiti, nekaj, je ponavljal.

Kako je dno vabljivo. Razbiti me hoče v sebi.

Razbiti, razbiti.

Že se mu temno dno bliskovito približuje, išče ga, mu cefra misli in jih hlataje golta. Velika svetilka nad njim se oddaljuje, odnaša s sabo svetlobo, zbranost, urejenost.

Tu je osmo, sedmo, peto, tretje nadstropje.

Zdajci se globoki, prazni jašek nenadoma sunkovito obrne proti nebu. Svetilka nerazbita obleži v temi, skrčila se je v drobno piko. Dno je visoko, visoko nad njim. Znova neubranljivo vabi. Vedno hitreje mu drvi naproti.

Tu je.

Zdaj ležim na visokem dnu.

Že je prišel mimo knjigovodja Klanec, obstal je in se na vsa usta začudil: »O dobro jutro, tovariš Vrhunc, ali ne boste danes zamudili službe?« In Kapitanka, ki razvaža mleko s slepim konjem, že govori po vsem mestu, kje ležim.

Ljudje stikajo glave. Bila je nesreča, si neutrudno in zmedeno razlagajo. Ne more biti drugega.

V službo me ni. Vodja oddelka ves obupan hodi iz sobe v sobo in pogleduje skozi okno, če se bom morebiti le še od kod prikazal. Za vruga, preklinja, po desetih letih dela v mojem oddelku, pa ti navsezadnje pobegne s svojo neumno idejo! Čez tri leta pojdem v pokoj. V njem sem videl stooštotnega naslednika. Tega ne bom prebolel. Povrhu pa mu naj kot predstojnik za to še zapojem na grobu slavospev! Za vruga!

Tinca stoji pred mano v črnini, a še ne razume.

Otroka me žalostno gledata, a še ne doumeta.

Dnevni redi na sejah društev so dobili novo točko: Udeležba na pogrebu zaslužnega člana. Razprava o velikosti in vrednosti venca.

Tisti, ki se potegujejo za veličasten venec iz zlatih lovorovih listov, so moji skriti sovražniki.

Na ponedeljkovem pogovoru v kavarni ugotavljajo: Pa prav danes ga ni, ko lahko govorimo o sijajni zmagi našega nogometnega moštva.

Svetilka se je cvileče zazibala v vetru. Bila je močna, široka, pokroviteljska. Temno dno je spet ležalo na svojem dnu.

Trdno se je držal za okensko polico. Na čelu in sencih je začutil veter, ki je vlekel z gore, pretrgane misli v njem so se iskale.

Še nekaj trenutkov je gledal mesto, ko da se še ni odločil, v katero nadstropje bi se vselil z družino, nato se je korakoma spustil po stopnicah.

Nenadoma so prišle neumne sanje in zdaj jih ni več. Prestar sem zanje, truden.

V stanovanju niso več gorele luči.

Pogledal je v spalnico.

»Si ti, Peter?« se je Tinca zbudila. »Spet si pozen, ali ne?«

»Se ti zdi?« je vprašal z neprivzdignjenim glasom in pogledal otroka. Spala sta mirno, komaj vidno sta dihala, rahla rdečica jima je pobarvala lica.

»Si vprašal za plašč?«

»Ne... Nisem... Krkca nocoj ni bilo...«

»Hm,« je vzdihnila. Čez trenutek pa: »Pojdi brž spat, zjutraj moraš zgodaj v službo, saj veš...«

Obrnila mu je hrbet in si popravila odejo.

»Seveda,« je rekel in se pričel slačiti.